

Геєць В.М., акад. НАН України

Скрипниченко М.І., д-р екон. наук

Інститут економіки та прогнозування НАН України

СЕРЕДНЬОСТРОКОВИЙ ПРОГНОЗ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ НА ПЕРІОД ДО 2010 РОКУ

(Доповідь на Конференції Проекту LINK.

Женева, офіс ООН, 30 жовтня – 1 листопада 2006 р.)

І. Поточні тенденції

Після суттєвого уповільнення економічної динаміки за підсумками 2005 р. (ВВП – 2,7%, промислове виробництво – 3,1%, сільське господарство, мисливство та лісове господарство – 0,4%, зі спадом у будівництві – -13,3%, оптовій та роздрібній торгівлі – -14,7%,) у 2006 р. відбулося прискорення економічного розвитку (ВВП – 7,1% що в 2,6 раза більше, ніж у 2005 р.). За період 2005–2006 рр. спостерігалися процеси активізації ділової активності суб'єктів господарювання (зростання внутрішніх і зовнішніх інвестицій), інтенсивного зростання оплати праці в бюджетній сфері та значних соціальних виплат бюджетних коштів населенню, що сприяло збільшенню доходів та підтриманню споживчого попиту, а також активізації заощаджень населення.

Зростання валової доданої вартості охопило всі види економічної діяльності, у 2005 р. повністю компенсовано спад будівництва. Перекрито скорочення консолідованого фінансового результату від звичайної діяльності: темпи приросту прибутку рентабельних підприємств та організацій до кінця року підвищилися з 3,6 до 16,5%, а збитків нерентабельних – зменшилися з 41,2 до 25%. Частка збиткових підприємств та організацій у загальній їх кількості зменшилася з 35,1 до 30,9%.

Найбільше зростання валової доданої вартості за підсумками 2006 р. відбулось у оптовій і роздрібній торгівлі (15,6%); транспорті (9,8%); будівництві (8,8%); виробництві та розподіленні електроенергії, газу і води (7,0%); добувній промисловості (5,8%).

Зростання обсягів виробництва промисловості (до 6,2%) обумовлено, передусім, позитивною динамікою експортно орієнтованих видів економічної діяльності – металургії (8,9% – в першу чергу, через підвищення відповідних цін на світовому ринку), машинобудування (11,8%), целюлозно-паперової та поліграфічної промисловості (10,3%).

Водночас очікування щодо пожвавлення діяльності окремих галузей промисловості в найближчий період пов'язані із розширенням місткості внутрішнього ринку. Так, харчова промисловість збільшила темпи зростання проти попереднього року на 10,1%, виробництво деревини та виготовленні виробів з неї – 13,9%, хімічна та нафтохімічна промисловість – 3,2%.

Інвестиційний клімат в Україні у 2006 р. дещо поліпшився за умов закінчення парламентських виборів і відносної політичної стабільності наприкінці року. Збільшення інвестицій в основний капітал за 2006 р. становив 16,1% проти відповідного періоду 2005 р. (1,9%), що закладає позитивне підґрунтя стосовно перспектив зростання в 2007–2010 рр.

Перспективи активізації економічної динаміки в найближчий період пригнічуються зростанням інфляційних очікувань. Джерелами інфляційного тиску є зростання споживчого попиту через проведення з минулого року політики суттєвого підвищення соціальних виплат населенню, а також через підвищення світових і вітчизняних цін на паливно-енергетичні ресурси. Тенденція зростання цін виробників, яка спостерігається в останній період (на 14,2% за січень–грудень 2006 р.), також стала важливим чинником тиску на споживчі ціни. Додатково посилили розвиток інфляційних процесів цінові шоки на ринках окремих продовольчих товарів. За даними Держкомстату України, інфляція за січень–грудень 2006 р. перевищила 10% і становила 11,6%. Запровадження з початку 2007 р. нової підвищеної ціни на газ (130 дол. США за 1000 куб. м), безумовно, вплине на формування цін і рівень інфляції наступного року.

У 2006 р. суттєвий вплив на економічний розвиток здійснювала стимулююча фінансова політика, спрямована на підвищення заробітної плати робітникам бюджетної сфери та соціальні виплати населенню. За даними Державного казначейства України, реальні доходи Зведеного бюджету у 2006 р. становили 32,1% ВВП із рівнем виконання 51,6% від плану на 2006 р. У структурі доходів Державного бюджету найбільшу частку становлять податкові надходження – 69,0% від загального обсягу доходів. Сума видатків Зведеного бюджету за 2006 р. становила 32,8% від ВВП з рівнем виконання 47,8% від плану на 2006 р., а дефіцит бюджету – 0,7% від ВВП.

За січень–грудень 2006 р. грошова маса (М3) збільшилася на 35,2% (торік – на 35,9%), грошова база – на 18,1% (31,1%), готівка в обігу – на 24,5% (торік – на 31,0%). Частка готівки в обігу у структурі грошової маси на кінець 2006 р. становила 28,7% проти 31,0% на кінець 2005 р., у структурі грошової бази – 77,1% проти 72,8% на кінець 2005 р. Заборгованість за кредитами комерційних банків в економіку України впродовж 2006 р. зросла на 71,0% (торік – 61,9%). Зобов'язання банків за коштами, залученими на рахунки суб'єктів господарювання та фізичних осіб, за 2006 р. збільшилися на 38,8%. Встановлена облікова ставка НБУ з травня 2006 р. становить 8,5% річних.

З початку 2006 р. офіційний курс гривні до долара США не змінився і становить 5,05 грн за 1 дол. США (при цьому офіційний курс гривні щодо євро підвищився на 11,5% до 6,6712 грн за 1 євро).

За 2006 р. унаслідок відносно сприятливої кон'юнктури на світових ринках обсяги експорту товарів і послуг збільшилися на 11,4%, імпорту – на 22,4%. Негативне сальдо зовнішньоторговельного балансу становило близько

5222,9 млн дол. США (торік – позитивне сальдо становило 1469,7 млн дол.). Коефіцієнт покриття імпорту експортом становив 0,87 (торік – 0,95). Зростання обсягів експорту зумовлено в основному збільшенням експорту продукції металургійної промисловості та мінеральних продуктів, що спричинено утриманням високих цін і попиту на світовому ринку. Зростання обсягу експорту товарів досяг 12,1%, експорту послуг – 22,3%. Це перевищило рівень 2005 р. відповідно у 2,4 та у 1,4 раза. Відбулося подальше просування України на ринки Європи, Америки, Близького Сходу, що свідчить про поглиблення її участі в міжнародному поділі праці. Обсяг експорту до Норвегії, Португалії та Франції збільшився майже в 1,9–1,8 раза, Фінляндії та Данії – в 1,6–1,5, Угорщини, Італії, Польщі, Нідерландів, Хорватії – в 1,4–1,3 раза, США – на чверть, Японії – більш як на 20%, до країн СНД – на 18, з них до Росії – на 15,5%.

Вартісні обсяги експорту чорних металів зросли на 14%, виробів з них – на 27,8, продукції хімічної та суміжних з нею галузей промисловості – на 13,4%. На відміну від 2005 р., коли експорт машинобудівельної продукції зменшився майже на 18%, у 2006 р. його обсяги зросли на 20,2%, в тому числі електричних машин та устаткування – на 39,5%, засобів наземного транспорту – в 1,6 раза.

У 2006 р. суттєвий внесок в економічний розвиток здійснювала активна соціальна політика, спрямована на підвищення доходів від трудової діяльності (відбулося підвищення заробітної плати працівникам окремих галузей бюджетної сфери, підвищено стипендії, здійснено перерахунок та збільшено пенсії). Відповідно реальні наявні доходи громадян, які можуть бути використані населенням на придбання споживчих товарів та оплату послуг, збільшилися близько на 16,3% порівняно з відповідним періодом 2005 р. Реальна заробітна плата за 2006 р. порівняно відповідним періодом 2005 р. зросла на 18,3%. Зростання доходів пов'язане зі збільшенням заробітної плати, прибутку і змішаного доходу. При цьому сума заборгованості з виплати заробітної плати з початку 2006 р. зменшилась на 16,0%.

Рівень зареєстрованого безробіття дещо зменшився і на 1 січня 2007 р. становив 2,7% працездатного населення працездатного віку. Разом з тим, за методологією МОП, рівень реального безробіття в Україні (за даними Держкомстату України) становить близько 8,7%.

2. Середньострокові припущення щодо економічної політики

Найважливішим завданням макроекономічної політики держави в середньо- та довгостроковій перспективі є забезпечення стабільності, відкритості та справедливості фінансових взаємовідносин держави і суспільства для створення тим самим основ нового соціального контакту та прискореного економічного розвитку, що базується на інноваціях, інвестиціях, структурно-технологічній модернізації вітчизняної економіки. Політика прискореного зростання людського потенціалу за рахунок підвищення якості робочої сили і її одночасного зацікавлення у високопродуктивній праці є першочерговою в

числі факторів, що мають забезпечити випереджаючий розвиток на майбутнє за рахунок інновацій.

Структурна політика держави має бути зорієнтована на розвиток інфраструктури, забезпечення мобільності робочої сили, підтримку "нових" секторів (перш за все інноваційних та інформаційних), стимулювання реструктуризації та реформування підприємств, підвищення рівня регулювання діяльності природних монополій та обмеження використання ринків в інтересах корпоративних структур. Держава має також стимулювати диверсифікацію експорту з поступовим збільшенням продукції переробних галузей, особливо високотехнологічних.

Необхідно забезпечити платоспроможність держави, насамперед, шляхом реформування державних інститутів, що утримуються за рахунок бюджету при одночасній мінімізації безповоротного фінансування та політики утримання замість фінансування за результатами діяльності. Поліпшення інвестиційного клімату не тільки скоротить вплив капіталу, але й створить передумови до репатріації українського капіталу, який раніше вивезли з України.

Соціальні перебудови повинні також забезпечувати необхідну соціальну стабільність, відтворення інтелектуального капіталу, зменшення соціальної нерівності, що є факторами зниження підприємницьких ризиків і запорукою розвитку в цілому.

У найближчі роки має бути закінченою реалізація основних елементів реформи влади, що дозволить забезпечити ефективність рішень, які приймаються у галузі економічної політики. В цілому передбачається, що національна політика в 2007–2010 рр. здійснюватиметься за пріоритетами, проголошеними в "Універсалі національної єдності": *висока якість життя громадян, конкурентоспроможна, заснована на знаннях економіка, ефективна та справедлива влада, інтегрована у глобальні процеси та поважана у світі держава.*

3. Коротка характеристика прогнозу

Після уповільнення економічного зростання у 2005 за базовим сценарієм прогнозується підвищення економічної динаміки на кінець 2007 р. та збереження в цілому цієї тенденції до 2010 р. за рахунок структурної перебудови економіки, нагромадження нових інвестицій інноваційного характеру, зростаючої конкуренції на внутрішньому і зовнішньому ринках, трансформації механізмів перетоку капітальних і трудових ресурсів, які мають привести до зростання ефективності факторів виробництва.

Зовнішні припущення: нові тенденції у світогосподарській системі пов'язані зі зростаючим тиском міжнародної політики з боку розвинених країн, та все більш відповідно жорсткіші умови міжнаціональної конкуренції, можливе подальше підвищення цін на імпорт природного газу в Україну, збереження високих цін на нафту у 2007–2009 рр., що для енергоємної економіки України може стати суттєвим фактором втрати конкурентних переваг,

призвести до скорочення експорту, а відповідно і темпів зростання ВВП при одночасному зростанні внутрішніх цін; продовження переговорного процесу щодо вступу України до СОТ; нестабільність і висока ймовірність погіршення світової кон'юнктури щодо українських товарів експортної групи, що обмежує можливості зростання національної економіки.

Внутрішні припущення:

▪ **реальний сектор**

– поліпшення інвестиційного клімату та зростання інвестиційної активності через створення умов щодо стабілізації економічної ситуації в державі;

– дотримання урядом і корпораціями курсу на інноваційно-інвестиційну модель, що зумовить зростання попиту на науково-технологічні, освітні та інвестиційні послуги; підвищення рівня соціальних стандартів, принаймні на зниження обсягів неринкових послуг для населення; помірне зростання енергетичної складової у витратах на послуги, зокрема транспортні; дотримання компромісної рівноваги між зростанням тарифів на житлово-комунальні послуги, платоспроможністю населення, рентабельністю виробників та інвесторів;

– перехід на середньострокове бюджетне фінансування та забезпечення пріоритетності реалізації бюджетних програм, спрямованих на енергозбереження та ефективне використання енергоресурсів, що дозволить у перспективі частково знизити дефіцит енергоресурсів на внутрішньому ринку України;

– отримання Україною статусу країни з ринковою економікою в ЄС та США створюватиме умови для скорочення втрат вітчизняних експортерів від дії антидемпінгових обмежень, які будуть певною мірою реалізовані шляхом перегляду системи ставок антидемпінгового мита на імпорт української продукції. Це сприятиме активізації зовнішньоторговельної діяльності в 2007–2010 рр.;

– розвиток інфляції у 2007–2008 рр. прогнозується на рівні 109–112 % (грудень до грудня). Це стане наслідком зростання цін на енергоносії, що за умов поступової адаптації підприємств до нових реалій не призведе до значних кризових явищ, але спричинятиме зниження рентабельності та погіршення економічної динаміки в енерговитратних видах економічної діяльності, передусім хімії, металургії, а також у суміжних галузях, які споживають цю продукцію;

– за песимістичними оцінками, до кінця 2007 р. індекс інфляції може сягнути величини понад 15% через очікування зростання витрат виробництва у поточному році (підвищення цін на енергоносії у 2006-2007 рр. та витрат на заробітну плату), впровадження жорстких лімітів на споживання газу, збільшення тарифів на залізничні перевезення і житлово-комунальні послуги та розгортання відповідного мультиплікативного ефекту при пролонгації "цінових" хвиль.

▪ **монетарна політика**

– НБУ реалізовуватиме стриману (гнучку) грошово-кредитну політику з метою балансування попиту та пропозиції грошей та забезпечення стабільно-

сті гривні. Зростання грошової маси 2007 р. буде меншим (30–35%) ніж у минулому 2006 р.;

– незмінність політики підтримки стабільного та уникнення різких коливань номінального курсу гривні у 2007 р, відповідно до "Зasad грошово-кредитної політики на 2007 рік" (у рамках 4,95–5,25 грн за долар США). Поступовий перехід до більш гнучкого курсоутворення у 2008 р., розширення коридору коливань обмінного курсу гривні з метою активнішого використання відсоткової політики та переходу до режиму інфляційного таргетування;

– зростання цін споживчого ринку стримуватиметься адміністративними заходами уряду та запровадженням ринкових механізмів регулювання цін, стабілізацією темпів збільшення споживання населення (що пов'язано із повільнішим зростанням доходів громадян).

▪ **фіскальна політика**

– у 2007–2010 рр. в цілому не очікується посилення фіскального тиску на реальний сектор економіки (хоча держбюджет прийматиметься в пакеті зі змінами до податкового законодавства, зокрема, зростання ставки прибуткового податку з громадян з 13 до 15%, а також можливого зменшення ставки податку на прибуток з 25 до 20%);

– встановлені (з 2005 р.) правила повернення ПДВ (за умов їх збереження в прогнозному періоді) спричиняють умови для подальшого розгортання процесу нарощення дебіторської та кредиторської заборгованостей, а також викликають скорочення обігових коштів суб'єктів господарювання.

▪ **соціальна політика**

– темпи зростання наявних доходів і середньомісячної заробітної плати у 2007–2008 рр. будуть меншими від тих, що склалися у 2006 р. Основне зростання як номінальної, так і реальної середньомісячної заробітної плати у 2007 р. буде отримано, по-перше, за рахунок підвищення мінімальної заробітної плати; по-друге, часткового уточнення єдиної тарифної сітки для окремих категорій працівників бюджетної сфери;

– підвищення номінальної середньомісячної заробітної плати по економіці в цілому у 2007 р. очікується на рівні 26,4%, у 2008 р. – 25,4%; реальної – відповідно у 2007 р. і 2008 р. на 12,8 і 14,7% порівняно з реальною середньомісячною заробітною платою за 2001–2006 рр., що була за темпами вищою і становила у середньому 19,2%;

– у 2008 р. вища частка кінцевих споживчих витрат домашніх господарств покриватиметься наявними доходами населення. Очікується, що у 2008 р. і надалі до 2011 р. частка наявних доходів відносно ВВП досягне рівня 66–70% ВВП порівняно з 64% ВВП у 2001–2006 рр.;

– рівень безробіття, за методологією МОП, знижуватиметься порівняно з 2006 р. внаслідок збільшення чисельності зайнятих, тому не буде суттєвим дестабілізуючим фактором на ринку праці;

– у 2008–2010 рр. темпи реальних наявних доходів населення і реальної середньомісячної заробітної плати поступово з незначними відхиленнями зближатимуться з темпами реального ВВП, що є ознакою стабільного економічного розвитку і гарантуватиме меншу диференціацію зайнятих і населення за рівнем доходів.

■ **зовнішньоекономічна політика**

– за припущеннями щодо значного підвищення цін на природний газ і подальшого зростання світових цін на нафту слід очікувати істотного зростання витрат виробництва, а отже, й відносного падіння цінової конкурентоспроможності українських енергоємних виробництв, які досі становлять основу експортного потенціалу України. Очевидно, що це спонукатиме до масового впровадження нових енергозберігаючих технологій, а також певної структурної корекції української промисловості в напрямі прискореного розвитку її неенергоємних компонентів. Обидва напрями потребуватимуть значного піднесення рівня інвестицій, в т.ч. і підтримання високого рівня іноземних інвестицій, а також інвестиційного імпорту. Це при повільній динаміці експорту (внаслідок часткової втрати його цінової конкурентоспроможності) визначатиме істотне зростання дефіциту торговельного балансу, а отже, й дефіциту поточних операцій.

За базовим сценарієм передбачається переважне збереження існуючої інвестиційної моделі розвитку, яка базується в основному на використанні власних коштів підприємств, а з 2007–2008 рр. активізація інвестиційного попиту та його задоволення за рахунок запозиченого фінансування. Передбачається, що економічне зростання в 2007–2010 рр. на рівні 6,2–7,5% буде зумовлено поступовим відновленням інвестиційної складової економічного розвитку. Головним джерелом інвестицій залишатимуться власні кошти підприємств, а з 2007–2008 рр. очікується активізація інвестиційного попиту та його задоволення за рахунок запозиченого фінансування. Водночас прогнозується подальше зростання бюджетних інвестицій та збільшення обсягів кредитних ресурсів, поліпшення інвестиційного та підприємницького клімату за умов вступу України до СОТ (таблиця). Темпи зростання валових інвестицій за цих умов прогножуються на високому рівні: 9,2–12,1% у середньому за рік.

Таблиця

**Прогноз основних макроіндикаторів економіки України до 2010 р.
(за базовим сценарієм)**

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Зміна реальних макропоказників до попереднього року								
ВВП, %	9,6	12,1	2,7	7,1	6,2	6,7	7,1	7,5
Кінцеві споживчі витрати, %	12,8	13,0	13,2	11,2	8,3	7,9	7,3	6,1
сектора ЗДУ	14,8	4,7	2,7	-5,3	2,6	2,7	2,0	2,3
домогосподарств	12,4	16,3	16,6	14,2	9,7	8,7	7,5	6,3
Валове нагромадження основного капіталу, %	15,8	10,2	-0,3	14,7	9,2	9,6	9,9	12,1

Продовження таблиці

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Експорт товарів і послуг, %	10,3	18,1	-11,2	-3,1	4,2	4,8	5,6	6,4
Імпорт товарів і послуг, %	16,4	13,6	2,1	6,3	5,5	5,2	5,5	5,6
Ціни та обмінний курс								
ІСЦ, середні за рік, %	5,2	9,1	13,5	9,1	12,0	9,3	8,5	6,8
ІСЦ, грудень до грудня попереднього року, %	8,2	12,3	10,3	11,6	12,5	9,6	8,2	6,5
ІЦВ, середні за рік, %	7,8	20,4	16,8	9,5	13,4	11,6	10,2	8,2
ІЦВ, грудень до грудня попереднього року, %	11,1	24,1	9,5	14,2	14,7	12,2	9,7	8,5
Обмінний курс, середній за період, грн /дол. США	5,33	5,31	5,14	5,05	5,08	5,12	5,17	5,22
Гроші та кредит								
Ставка рефінансування НБУ, % річних	7,0	9,0	9,3	8,7	8,5	8,0	7,5	7,0
Відсоткова ставка за кредитами, % річних	18,0	17,8	16,0	15,9	14,5	14,0	13,5	12,5
Відсоткова ставка за депозитами, % річних	6,5	6,3	6,5	6,3	6,2	6,2	6,1	6,1
Грошова база, % до попереднього періоду	30,1	34,2	54,2	18,1	25,0	22,0	20,5	18,0
Грошова маса (М3), % до попереднього періоду	46,5	32,1	54,3	35,2	35,0	31,5	29,0	27,5
Зведений бюджет, % до ВВП								
Загальні надходження	28,2	26,5	31,6	32,1	30,2	30,0	29,3	28,5
Загальні витрати	28,4	29,4	33,4	32,8	30,5	31,0	30,2	29,3
Сальдо	-0,2	-2,9	-1,8	-0,7	-0,3	-1,0	-0,9	-0,8
Соціальні показники								
Реальна середньомісячна заробітна плата, %	15,2	23,8	20,3	18,3	15,4	12,5	11,7	10,8
Рівень реального безробіття (за методологією МОП), %	9,3	9,2	8,9	8,1	7,6	6,8	6,4	6,2
Зовнішня торгівля, млрд дол. США								
Експорт товарів і послуг	28,95	41,29	44,38	50,24	54,51	59,47	65,83	73,01
Імпорт товарів і послуг	27,67	36,31	43,71	53,31	59,65	64,36	69,83	75,07
Баланс товарів і послуг	1,28	4,98	0,67	-3,07	-5,14	-4,89	-4,00	-2,06
Експорт товарів за групами: SITC 0-1	1,92	2,91	3,22	3,90	4,55	5,00	5,64	6,48
SITC 2+4	2,40	3,41	3,33	3,58	3,52	3,60	3,78	4,09
SITC 3	2,83	3,47	3,50	3,70	3,60	3,15	3,02	3,36
SITC 5-9	16,59	23,64	24,97	27,77	29,73	33,26	37,93	42,93
Експорт товарів – всього	23,74	33,43	35,02	38,95	41,40	45,01	50,37	56,87
Імпорт товарів за групами: SITC 0-1	2,11	2,45	2,57	2,60	2,63	2,69	2,83	2,58
SITC 2+4	1,03	2,25	1,52	1,68	1,76	2,00	2,09	2,15
SITC 3	8,19	10,40	12,69	15,36	16,58	17,88	18,94	19,37
SITC 5-9	12,68	15,59	19,38	24,50	27,80	30,16	32,67	36,39
Імпорт товарів – всього	24,01	29,69	36,16	44,14	48,78	52,73	56,53	60,48
Баланс торгівлі товарами	-0,27	3,74	-1,14	-5,19	-7,38	-7,72	-6,16	-3,61

Висока динаміка ВВП забезпечуватиметься прискоренням зростання як внутрішнього, так і зовнішнього попиту. В прогнозованому періоді передбачається уповільнення цінової динаміки, але темпи інфляції залишаються достатньо високими через суттєве зростання наявних доходів населення (інфляція попиту) та інфляційні очікування товаровиробників у результаті значних соціальних виплат з боку уряду. Прогнозується помірна активність уряду на ринку внутрішніх запозичень, що призведе до зосередження кредитної діяльності в приватному секторі, і позначиться на зниженні середньозваженої відсоткової ставки за кредитами.

4. Потенційні проблеми та ризики прогнозу

Ризики прогнозу стосовно політики розвитку реального сектора економіки:

- ситуація політичної нестабільності в 2007 р. може стати вагомим чинником зниження інвестиційної активності та гальмування переходу на інвестиційно-інноваційний шлях розвитку;
- збереження високого рівня витрат у виробництві негативно впливатиме на прибутковість підприємств і знижуватиме стимули для підприємницької діяльності за рахунок підвищення тарифів природних монополій (електроенергія, зв'язок, транспорт, комунальне господарство) і витрат, пов'язаних з ними видів економічної діяльності, а також розвиток інфляції з боку витрат виробництва, що спричинюється збільшенням витрат підприємств на енергоносії (через зростання цін), підвищенням витрат на заробітну плату і іншими факторами;
- різке спекулятивне підвищення цін на житло, що може призвести до "обвалу" ринку нерухомості в Україні;
- зростання споживчих цін унаслідок неспроможності державного менеджменту та бізнесу збалансувати товарні та фінансові потоки;
- відсутність визначеної стратегії держави щодо енергозабезпечення, низька результативність виконання державних цільових програм у реальному секторі України та відсутність ефективно діючих механізмів і методів щодо реалізації та контролю за ходом виконання бюджетних програм – все це створює небезпеку: кошти, які передбачаються в Держбюджеті на впровадження енергозберігаючих технологій в галузях економіки, будуть використані не в повному обсязі (наприклад, частково на потреби комунального господарства через його критичне становище) або недостатньо ефективно.
- неприйняття радикальних заходів щодо поліпшення торговельних відносин із головним торговельним партнером – Росією може призвести до подальшого зменшення імпорتنих квот на російському ринку, збільшення кількості антидемпінгових розслідувань відносно українського імпорту, скорочення обсягів експорту України, зростання цін на імпортовані енергоносії та відповідне підвищення тарифів на електроенергію; посилення витратного характеру викликати погіршення фінансових показників підприємств, що

призведе до подальшого зниження їх інвестиційної активності, а також скорочення доходів Державного бюджету України.

Ризики прогнозу стосовно монетарної політики:

- неконтрольоване збільшення обсягів залучень на зовнішньому ринку (середньо та довгострокових негарантованих кредитів) може призвести до зростання попиту на валюту економічними агентами із обмеженими можливостями її заробити, що створюватиме додатковий тиск на внутрішньому ринку, крім того, імпортує вплив зовнішніх чинників нестабільності валютних і фінансових ринків на внутрішній валютний ринок;
- погіршення торговельного сальдо разом із обмеженим припливом надходжень валюти за фінансовим рахунком платіжного балансу (внаслідок погіршення інвестиційного клімату) створюватиме значний тиск на гривню у бік девальвації;
- погіршення фінансових показників підприємств (внаслідок суттєвого збільшення ціни на газ, продовження торгових "війн" з Росією), що може зменшити кошти підприємств та організацій на депозитних рахунках у комерційних банках;
- неспроможність уряду запровадити ринкові механізми цінового регулювання;
- зростання корпоративних боргів;
- погіршення макроекономічних пропорцій, що пов'язані з великими обсягами споживчого кредитування банками, а саме: збільшення негативного зовнішньоторговельного сальдо, оскільки кредити витрачаються в основному на придбання імпортованих товарів довгострокового користування; розриву між темпами зростання реальних доходів населення і банківського кредитування, що загрожує стабільності банків.

Ризики прогнозу стосовно бюджетної політики:

- погіршення стану державних фінансів у наслідок дотації з боку держави споживачів газу шляхом покриття із Державного бюджету різниці цін (між нижчою для внутрішніх споживачів та вищою імпортною);
- прийняття популістських рішень із надання додаткових пільг, збільшення соціальних чи інших витрат без врахування можливостей бюджету; відсутність достатнього фінансування державних інвестицій, спрямованих на інновації, економічний розвиток і якісні структурні зміни в економіці у зв'язку з обмеженістю бюджетних коштів;
- скорочення видатків Зведеного бюджету на неринкові послуги може стати наслідком зменшення доходів зайнятих у бюджетній сфері з відповідним негативним мультиплікативним ефектом;
- збільшення питомої ваги державного сектора в залученні внутрішніх кредитів (переважно на фінансування дефіциту державного бюджету), призведе до скорочення кредитування реального сектора, що негативно впливає

тиме на рівень достатності обігових коштів підприємств та організацій, скоротить їх інвестиційні можливості та можливості отримання прибутку.

Ризики прогнозу стосовно соціальної політики:

- при уповільненні темпів економічного зростання очікується зниження темпів зростання реальної середньомісячної заробітної плати та реальних наявних доходів населення, що зменшить шанси економіки до ендогенного економічного зростання, призведе до спаду платоспроможного попиту населення, зниження схильності до споживання і, зокрема до заощаджень;
- очікуються значні ризики у збалансуванні товарних та фінансових потоків на споживчому ринку у 2007–2008 рр. при низьких темпах реальної середньомісячної заробітної плати і наявних доходів населення внаслідок значного відхилення мінімальної заробітної плати від прожиткового мінімуму, а також при невпровадженні другого і третього етапів єдиної тарифної сітки.
- доцільно підвищення мінімальної заробітної плати до прожиткового мінімуму, або удосконалити з точки зору справедливості систему соціального захисту малозабезпечених громадян через дотації на житлово-комунальні послуги.

Ризики прогнозу стосовно зовнішньоторговельної політики:

- несприятлива для українських виробників кон'юнктура на світових ринках металу та хімічної продукції. За умов недостатньо активної політики щодо розвитку внутрішнього ринку скорочення зовнішнього попиту на український метал та хімічну продукцію, які в найближчі роки залишатимуться вагомими складовими українського експорту, призведе до погіршення економічної динаміки в прогнозованому періоді. Врахування цих ризиків потребує активізації внутрішніх чинників економічного розвитку, пов'язаних, насамперед, із забезпеченням структурних зрушень у виробництві на користь галузей, що виробляють продукцію з високим рівнем доданої вартості;
- за умов хронічного погіршення рівня зовнішньої рівноваги НБУ доведеться відмовитися від поточної політики утримання стабільного номінального курсу гривні і перейти до помірної його зниження з метою підтримання стабільного реального ефективного валютного курсу;
- вказані негативні характеристики динаміки зовнішнього сектора досягнуть своєї кульмінації в 2007–2008 рр., а з 2009 р. можна буде очікувати, в разі успішного здійснення заходів зі структурної корекції економіки, послаблення явищ зовнішньої незбалансованості.

У цілому головною стратегією розвитку економіки України є входження її до групи країн, де домінує інноваційний шлях розвитку. Вихідними умовами формування ефективної економічної системи, здатної на прискорений розвиток, та відповідно сприятливого ділового клімату є остаточне утвердження прав приватної власності (перш за все на землю та нерухомість) та забезпечення їх захисту, створення рівних умов конкуренції, розвиток стій-

ких та ефективних фінансових інститутів та інститутів, що здійснюють адміністрування в економіці сьогодення. Прискорення темпів інноваційної діяльності та підвищення її ефективності мають характеризуватися, передусім: активізацією структурної перебудови економіки і відповідного удосконалення її матеріально-технічної бази з метою досягнення сприйнятливості до науково-технічних новин; більш досконалим і глибоким обґрунтуванням соціально-економічної доцільності, можливостей впровадження науково-технічних розробок на стадії їх планування з врахуванням рівня пріоритетності і престижності на ринках; підвищенням рівня фінансування науково-технічних розробок із урахуванням цього аспекту законодавчою базою країни, а також розширенням масштабів залучення позабюджетних коштів, особливо для інноваційної діяльності.

Забезпечення стабільних темпів розвитку економіки України в середньо- та довгостроковій перспективі потребують вирішення фундаментальних проблем: прискореного інвестування реального сектора економіки завдяки реалізації державних заходів щодо запровадження ефективних механізмів залучення коштів населення, доходів від приватизації та створення сприятливих умов для внутрішніх і прямих іноземних інвестицій; реалізації з боку держави ефективних інституційних перетворень у напрямку реформування інститутів власності, створення ринкової інфраструктури, розвитку корпоративного руху, підвищення ефективності виробництва та обміну, реалізації програми енергозбереження; проведення жорсткої бюджетної політики шляхом зміцнення бюджетної дисципліни, підвищення контролю за видатками, скорочення пільгового оподаткування при зменшенні податкового тягара для виробників, запровадження конкурсної системи державних закупівель; використання ефективних інструментів грошово-кредитної політики щодо забезпечення необхідної збалансованості монетарних і макроекономічних показників.